

บทคัดย่อ

โครงการการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตคนลุ่มน้ำอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาคลองป่าพะยอม - คลองท่าแนะ จังหวัดพัทลุงนี้ เป็นการศึกษาเพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการน้ำ จังหวัดพัทลุง โดยมีชุมชนในพื้นที่ต้นน้ำ (โหมป่า) กลางน้ำ (โหมนา) และปลายน้ำ (โหมเล) มีส่วนร่วมในกระบวนการศึกษาหาแนวทางบริหารจัดการน้ำ ให้ชุมชนสามารถแก้ปัญหา และบริหารจัดการด้วยตนเอง รวมถึงสร้างกลไกเชิงระบบให้กับชุมชน และสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการชุมชน รวมถึงการระดมความคิดเห็นจากภาคประชาชน องค์กรท้องถิ่น ตลอดจนองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาความรู้และแก้ไขปัญหา ร่วมกับชุมชน ตระหนักถึงซึ่งหน้าที่ ความรับผิดชอบร่วมกัน ชุมชนเกิดกระบวนการทัศน์ใหม่ในการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อการบริหารจัดการน้ำในชุมชนด้วยตนเอง

โครงการฯ ดำเนินการศึกษาวิจัยโดยการบริหารจัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยในรูปแบบกลุ่มวิชาการ สร้างกลไกการพัฒนานักวิจัยรุ่นใหม่ และสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของพื้นที่เป้าหมาย ในการดำเนินการวิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) และการบริหารจัดการงานวิจัยในรูปแบบกลุ่มวิชาการ มีการจัดเวทีระดมความคิดเห็นและสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน มีกิจกรรมร่วมกันถอดบทเรียนจากการทำงานเป็นระยะๆ และมีกระบวนการคืนข้อมูลหรือองค์ความรู้กลับสู่ชุมชน โดยจากการดำเนินงานวิจัยภายใต้กระบวนการดังกล่าว พบว่า การดำเนินการวิจัยตามตัวชี้วัดหลักของโครงการ 3 ประการสรุปได้ดังนี้ 1) มหาวิทยาลัยสามารถบริหารจัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยในรูปแบบกลุ่มวิชาการ ได้ 5 คลัสเตอร์ ซึ่งมีบทบาทในการตอบตัวชี้วัดการวิจัยที่สร้างการเปลี่ยนแปลงสังคม 2) มหาวิทยาลัยมีนักวิจัยรุ่นใหม่ที่อยู่ภายใต้การพัฒนาของคลัสเตอร์ 5 คลัสเตอร์ จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 40 ของอาจารย์รุ่นใหม่ที่เข้ามาในรอบ 5 ปี (พ.ศ.2553-2557) และ 3) มหาวิทยาลัยใช้กระบวนการพัฒนาโจทย์วิจัยด้วยวิธีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทำให้ได้โครงการวิจัยย่อย จำนวน 18 โครงการ ซึ่งครอบคลุมตัวชี้วัดการวิจัยทั้ง 3 ด้าน คือ 1) นำมีคุณภาพดีขึ้น 2) มีการเพิ่มพื้นที่ป่าในพื้นที่เกษตรและพื้นที่สาธารณะ และ 3) มีเครือข่ายป่าต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ โดยผลการวิจัยในระยะแรกของโครงการวิจัยย่อยอยู่ในระหว่างดำเนินการ เริ่มมีการพัฒนาเครือข่ายการทำงานร่วมกันทั้งเครือข่ายภายในโครงการนี้และเครือข่ายองค์กรชุมชนภายนอกได้ อย่างเป็นรูปธรรม ก่อให้เกิด TSU-Co-Creation of Knowledge (องค์ความรู้ร่วมระหว่างความรู้ทางวิชาการกับความรู้พื้นบ้าน) สามารถพัฒนาระบบกลไกการขับเคลื่อนองค์ความรู้สู่การปฏิบัติ และยกระดับองค์ความรู้สู่การจัดการเรียนรู้เพื่อชุมชน ซึ่งชุมชนจะสามารถเรียนรู้การสร้างนวัตกรรมด้วยตนเองในระยะต่อไป

คำสำคัญ : การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วม การพัฒนานักวิจัยรุ่นใหม่

Abstract

The objectives of this project, participatory water management for sustainable quality of life improvement of basin community people: the case study of Khlong Pa payom-Khlong Ta Nae, Phattalung province, was study the community participation for water resource management. This project was aimed to development of learning process in all the basin community people, the upstream community (Hom pa), the midstream community (Hom na) and downstream community (Hom Le), for developing water resource management.

Academic cluster was used for developing new researchers in Thaksin University who involving in participatory action research (PAR). PAR is including data collection, brainstorming, activity and discussion from all participants. The results showed that this project completed all three objectives. First, academic cluster suited for university research management. Second, 30 new researchers has been developed under 5 academic clusters, (40% was new lecturers) Third, using PAR 18 projects were developed. These projects covered three main objects 1) improving water quality 2) increasing forest area, and 3) initialing network community in water resource management. All projects (18 projects) are still in the first period, developing network with the researchers in communities and government organizations. In this period, the TSU-Co-Creation of Knowledge (Combined between academic and traditional knowledge) was clearly observed. In conclusions, these participatory action researches are result in increasing of knowledge management and community innovation in the future.

Keywords: Participatory water management, Training for the trainer, Community empowerment